

Poštnina
pavšalirana.

Uredništvo
in
upravnništvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

Štev. 2.

V Ljubljani, 18. aprila 1921.

Leto I.

AVTONOMIST

::

Izhaja vsak ponedeljek zjutraj.

::

Celoletna naročnina 120 K, mesečna 10 „
Pisane številke se računajo po 2 K.
Inserati se računajo: pol str. 800 K, manjši sorazmerno. — Pri malih oglasih beseda 1 K.

Najnovejše.

Odstop ministra Draškoviča.

Beograd, 17. aprila. Odstop ministra notranjih zadev g. Draškoviča je predmet živahnih razprav v političnih in parlamentarnih krogih. Eni spravljajo njegov odstop v zvezo s postreženimi naredbami »Obznane«, katerih znaten del današnje demokratske večine ne odobrava, drugi pa trde, da odstopi zaradi nesoglasij med njim in predsednikom vlade Pasićem. Njegovi intimnejši prijatelji pa govore, da je bil iz vlade izintrigiran.

Protičev mandat.

Beograd, 17. aprila. Radikalni klub še ni vzel na znanje izstopa Protičevega iz radikalne stranke na podlagi njegove izjave o »Obznani«. Zato tudi verifikacijski odsek ne bo anuliral njegovega mandata, dasiravno Protič še ni položil prisega.

Radič še ne gre v Beograd.

Zagreb, 17. aprila. Z ozirom na vesti nekaterih listov, da se namerava Radič z vsemi poslanci svoje stranke udeležiti ustavne debate v plenumu konstituantne, je Radič baje izjavil, da bo počakal na poročilo dr. Basarička, ki je te dni odšel v Beograd, da izroči vsem klubom ustavni načrt Radičeve stranke. Zato so tudi vse politične kombinacije, ki temelje na podlagi Radičevega prihoda v konstituantno, preuranjene.

Autonomistični pokret v Angliji.

Dunaj, 17. aprila. Kakor javlja list »Irish Independent«, so ustanovili na Škotskem (severni del Anglije) posebno društvo, ki se bo potegovalo za homerule (samoupravo) Škotske. Društvo zahteva za Škotsko poseben parlament in pa priznanje Škotov kot političnega naroda.

Gradivo za trgovsko pogodbo z Italijo.

Beograd, 17. aprila. Odposlanstvo, ki je odšlo pred 3 tedni iz Beograda v Ljubljano, se je vrnilo že zdavnaj v Beograd in je prineslo s seboj mnogo stvarnega gradiva, tičočega se zlasti gospodarskega življenja v Sloveniji. Gradivo so pripravile razne gospodarske organizacije v Sloveniji. Vkljub temu javljajo listi, da vlada našim delegatom še do dne, ko se je vršila prva skupna seja delegatov, ni dala nikakih inštrukcij, kar je napravilo v političnih krogih jako mučen vtis.

Gospodarske vesti.

Dunaj, 17. aprila. V poučenih krogih izjavljajo, da bo v doglednem času ukinjena večina vojno-gospodarskih odredb, v prvi vrsti glede razsvetljave in glede prometnih omejitev. Ponudbe premoga iz Čehoslovaške se množe in nemško-avstrijska industrija računa z možnostjo vpostavitve svojih obratov v predvojnem obsegu.

Zagreb, 17. aprila. V privatnem prometu je bila danes tendenca lire trajno padajoča. Dolarji se drže. Ostale valute: menjajoča se tedenca.

Zagreb, 17. Iz Beograda javljajo, da bo izvozna prepoved na žito in živino kmalu ukinjena.

Tržno poročilo iz Sombora.

Radi prepovedanega izvoza se vrše le mali nakupi, a cene stoje kljub temu še na prejšnji višini. Danes notira pšenica K 9.80, koruza K 3.80 do 4.05, oves K 3.80, moka štev. 0 K 14.70—14.80, krompir K 2.—. Za mast, ki notira K 43—44 kg, je veliko ponudb brez nakupa. Vino v Banatu, boljše vrste so razprodane, oziroma se zahtevajo cene K 16—18 za liter. Navadna vina s ca. 9 do 10% alk. K 12—14.

Boj za ustavo.

V Beogradu se bje prva odločilna bitka med centralisti in avtonomisti. Ustavotvorni odbor je končal začetkom tega meseca svoje delo in elaborat, katerega je sprejela centralistična večina, bo služil kot podlaga parlamentarnim razpravam v plenumu zbornice.

Položaj je danes tak, da ima vlada sicer večino, toda ta ni sigurna. Nesigurnost je povzročil Stojan Protič s tem, da je izstopil iz radikalnega kluba in začel snovati svojo parlamentarno skupino, v katero utegnejo vstopiti tudi muslimani. Brez muslimanov pa vlada nima potrebne večine in zato je položaj vlade in usoda ustavnega načrta v negotovosti.

Tako izgleda zunanja slika. Notranja slika našega ustavnega boja je pa še mnogo hujša.

Pod ustavo razumemo skupino takih zakonov, kateri naj tvorijo splošno podlago posebnim postavam. Ustava določa le splošne državljanske pravice, ustava določa obče smernice bodoči detajlni zakonodaji. Zato je jasno, da mora biti ustava, oziroma zakoni, ki jih imenujemo ustavne, precej stalnejši kakor drugi zakoni. Stalnost ustavnih določb pa garantira v prvi vrsti kolikor mogoče veliko soglasje onih zastopnikov polnopravnih državljanov, ki izdelujejo ustavo.

Te soglasnosti ali vsaj pretežne večine za sprejem sedanjega ustavnega načrta pa sedanja naša vlada ni dosegla. O sprejemu ali nesporemu ustavnega načrta bo odločala v skrajnem slučaju le neznatna večina, tako da bo naša ustava zelo podobna nasilnemu oktobra-ju.

Srednje-evropske ustave so produkt revolucionarne boja, ki se je bil okrog l. 1848. med absolutističnimi vladarji in med ljudstvom. Takrat se je šlo v prvi vrsti za omejitev absolutističnih vladarskih pravic. V tej dobi so bili ponekod močnejši vladarji, drugod zopet ljudsko gibanje. V Avstriji je bil n. pr. vladar močnejši in zato smo dobili pred leti v bivši monarhiji oktobra-irano, t. j. s silo vrinjeno ustavo, ki je pridržala veliko predpravil vladarju. Morala je priti še ena vojska, in sicer izgubljena vojska, predno smo dobili vsaj navidez ljudsko ustavo.

Sličan boj se odigrava oziroma se bo odigral tudi pri nas. Ustave, kakor jo nameravajo skleniti sedaj, nam sicer ne bo »vrnil« kralj, pač pa strankarska skupina, ki ne vlada dosti manj absolutistično kakor bi vladal absolutističen vladar. Če bo neznatna demokratsko-radikalna, od slovenskih samostojnih kmetov in turških begov podpirana večina sprejela predloženi ustavni načrt, bo ta na las podoben oktobra-ju in že danes je čisto gotovo, da se bo šele potem začel jako hud in oster ustavni boj. Ustavna borba utegne trajati mnogo let, še mnogo dalje, kakor je trajala v Avstriji, ki pravzaprav po l. 1866. sploh ni prišla iz ustavnih bojov.

Ustavni boj proti centralistični ustavi pa se ne bo vodil pri nas le za to, ker bo ta ustava — če bo sprejeta — čisto navaden strankarski oktobra, ampak tudi zato, ker je to plačen oktobra. Vlada je obljubila muslimanom za njihove glasove lepe denarje na račun agrarne reforme. To je žalosten pojav, kakor jih zgodovina ne pozna mnogo, ali pa nobenega. Ustava je ali srčna, ali pa vsaj praktična potreba državljanov in ne more biti nikdar predmet politične kupčije. Kupljena ali plačana ustava dokazuje jako majhno državljansko zavest in ta pojav mora navdajati vsakega, komur je res kaj za državo, s strahom za bodočnost naše državne zgradbe! Naši državotvorci se s to kupčijo niso izkazali kot državotvorci element.

Trajno ustavo, ki bo jamčila državi za dolga leta miren razvoj in procvit, nam more prinesiti le kolikor mogoče velika soglasnost vseh vpoštev prihajajočih političnih strank, če hoče biti ustava res pravi izraz narodne volje. To se pa da doseči le, če se bodo na-

rodni zastopniki ozirali na vse politične, verske, gospodarske itd. edinice, katere je treba spojiti z ustavo v višjo državno celoto. Seveda je treba za sklepanje prave, potrebne časa odgovarjajoče ustave tudi nekaj poštenja in politične morale. Taka ustava pa more biti danes le avtonomistična. Pot od avtonomij do centralizma — bo mnogo lažja kot obratno. Sedanji razvoj evropskih držav pa kaže, da gremo od centralizma v avtonomistično strujo.

Centralistična uprava.

Država je v prvi vrsti uprava. Če od državnih poslov odvzamemo upravo, nam jako malo ostane.

Centralistični upravni sistem zahteva, da centralna vlada upravlja celo državo iz enega središča ali centra. Kar sklene centrala to velja za vso državo v isti in enaki meri. Centralistični sistem deluje torej tako, kakor vojaško povelje. Kar sklene in zapove vrhovni komandant, to se mora izvršiti tja do zadnjega rekruta na isti način. Centralistični upravni sistem spreminja tedaj državo v kosarno; kadar zjutraj zapoje rog, morajo vsi iz postelje in kadar zapoje rog zvečer, morajo vsi istočasno v posteljo.

Centralizem ubija in uničuje potemtakem vsako individualnost. Tisočletni organski in družabni razvoj je ustvaril organske in socialne edinice — individualitete, — ki žive samostojno organsko življenje. Razvoj je ustvaril človeško osebnost, ustvaril je družino, ustvaril je rodove in plemena, ustvaril je narode. Vse te socialne individualitete obstoje in tvorijo v državi organizirano človeško družbo ravno tako, kakor obstoji drevo iz korenin, iz debla in vej. Drevo brez debla je slaboten grm, brez korenin in brez vej pa ni drevo, ampak štor.

Naloga države pa ni, da ubija individualitete ampak njena naloga je, da jih organizira in spaja v harmonično celoto. Država mora individualnosti, bodisi osebne, bodisi plemenske itd. razvijati do tiste mere, da ne škodujejo višji organizaciji. Vrtnar ne seka korenin, ampak jim priliva hranilne snovi, da se razvijajo; on ne vklepa debla v železje, ampak ga podpre, da zraste ravno in močno; on ne odseka vej, ampak samo izrastke in predolge poganjke. Ravno tako je tudi z državnim organizmom. Države si ne moremo misliti brez ljudi in osebnih energij, ki so korenina vsakega napredka, ne moremo si je misliti brez družine, in kjer to zahteva zgodovinski razvoj, tudi ne brez plemen in narodov. To so živi organizmi, ki niso nikaka preteklost zato, ker so v preteklosti nastali, ampak to so organizmi sedanjosti, to je sploh edini pozitivni gradbeni material, iz katerega moremo graditi moderno državo tako, da odkažemo vsakemu sestavnemu organizmu njegovo posebno funkcijo v državnem in socialnem ustroju.

Preidemo sedaj na pozitiven slučaj naše države in vprašajmo se, kateri osnovni organizmi pri nas so živi tako, da se je treba nanje ozirati. Z drugimi besedami: ali je Slovenija in Slovenstvo živ organizem v državi, ki spada v sedanjost in ima preko te tudi svojo bodočnost, ali je pa že nekaj mrtvega, preko česar se preide na dnevni red.

Mi trdimo, da je Slovenstvo živ organizem. Mi imamo svojo tradicijo, versko-narodno sicer, ampak tradicija je. Priznamo, da je ta tradicija majhna in skromna, ampak jako žilava in čvrsta je. Mi imamo svoj lepo razvit književni jezik, imamo svoje organizirano gospodarstvo, ki ne umira in ne hira, ampak ravno nasprotno. Imamo svoje šolstvo, ki se lahko meri z vsakim drugim. Takih svojih bi našli lahko še mnogo, pa naj bo to dovolj.

Slovenci smo vsekako živ organizem in to tak organizem, ki bo dajal tudi Hrvatom in Srbom svojo moč in ne samo prejemal od njih. V državni organizaciji torej ne predstavljamo nikakega škodljivega izrastka ali brezplodnega poganjka, ki ga mora vrtnar odrezati in iztrebiti, ampak smo ploden in dobičkonosen organizem, katerega bo pameten državnik razvijal do popolnosti, tako da bo tudi slovenski kamen lahko nosil kolikor mogoče velik del teže naše državne zgradbe.

Kakor pa ima človek osebne svoje potrebe in pravice, v katere mu ne sme segati ne občina in ne država, če je pametna, ampak jih le omejuje v toliko, da drugim ne škoduje, tako ima v državi tudi slovenski organizem svoje specifične potrebe in mora imeti dosledno tudi svoje specifične pravice, v katere država ne sme segati več kakor toliko, da naš organizem ne škoduje drugim in drugih ne ovira v njihovem razvoju.

Svoboden razvoj našega živega organizma je pa v centralistično urejeni državi nemogoč! To ne velja le za prihodnost, ampak posebno še za sedanjost.

Zgodovinski oziri in politična hvaležnost so bili vzroki, da so vsi državljani brez vzroka priznali Beograd kot prestolno mesto naše države. Mi nimamo danes nič proti Beogradu kot političnemu centru države in tudi ne kot najvišjemu upravnemu centru. Imamo pa tehtne pomislike proti Beogradu kot edinemu upravnemu središču.

Centralna uprava potrebuje predvsem *uradništva*, ki dobro pozna vse krajevne razmere v celi državi. *Takih uradnikov danes še nimamo.* A tudi če bi jih imeli, nam ne bi bilo s tem nič pomagano, ker v Beogradu ni za uradnike centralnih oblasti niti dovoljnih in primernih uradnih prostorov na razpolago, in ne potrebnih stanovanj. Centralistična uprava zahteva dalje dobre in goste prometne zveze in obširno omrežje modernih občil. Tega pa danes nimamo.

Pa denimo, da bomo vse to imeli čez nekaj let. Ali bo centralistična uprava *prtem* umestna?

Ne! Ker ne bomo še kmalu imeli toliko uradnikov na razpolago, ki bi se mogli izkazati s primernim številom službenih let v vseh provincah naše države in z na ta način pridobljenim natančnim poznavanjem vseh lokalnih razmer, bi bilo mogoče zamisliti le eno sredstvo, ki bi tej nesrečni okolnosti odpomoglo, da pride namreč v vsak centralni urad potrebno število uradništva iz vsake pokrajine. Ti uradniki bi morali vsak zakon, vsako naredbo vsak s svojega stališča natančno pretresti, da doženo, ali je zakon (naredba) umesten in prikladen za vse krajevne razmere. To bi bilo jako zamudno delo! Ali ne bi bilo mnogo praktičnejše, če ostanejo ti gospodje lepo doma in izdelujejo doma podrobne, za vsak kraj primerne zakonske odredbe na podlagi državnih okvirnih zakonov in s sodelovanjem ljudskih zastopov?

Obračajmo stvar od katerekoli strani, od principijelne ali pa od tehnične, vedno pridemo do istega zaključka, da ima avtonomistični upravni sistem nebroj prednosti pred upravnim centralizmom.

Socijalna zakonodaja, delavstvo in avtonomija.

Socijalna zakonodaja, ki se tiče varstva in zaščite delavčevega življenja, je v Jugoslaviji zelo različna. Slovenske pokrajine in Dalmacija imajo v veljavi tozadevne avstrijske zakone. Četudi imajo ti zakoni hibe, vendar niso najslabši. Kakor v vseh stvareh, tako je Avstrija tudi v tej reči rada kopirala nemške postavbe. Nemčija pa je imela in ima še danes najboljšo socijalno-politično zakonodajo na vsem svetu. To zakonodajo je izbojevalo v dolgih desetletnih bojih nemško delavstvo, ki je glede svoje organizacije na višku. Tudi v Avstriji so se bili hudi boji za socijalno-politične postavbe zlasti od strani dunajskega in češkega delavstva. Poleg raznih zaščitnih postav o obrtnem nadzorništvu, o delavnem času v posameznih strokah, o otroškem in ženskem delu v tovarniških obratih, se je uvedlo poleg bolniškega zavarovanja tudi nezgodno zavarovanje. V zadnjih letih pred vojno je šel boj že za splošno uvedbo starostnega in invalidnega vprašanja, ki je danes pri nas še zelo daleč od realizacije.

Po prevratu se je v Sloveniji govorilo že o socijalizaciji raznih podjetij in naravnih zemljskih zakladov, o uvedbi obratnih svetov itd. Vse to je zaenkrat postavljeno z dnevnega reda, ker velika večina agrarnega prebivalstva, zlasti v blagoslovljenih južnejših pokrajinah naše sedanje države, na tem nima pravega interesa.

Dežele, ki so prej spadala pod Madjarsko, to so zlasti. Hrvatska s Slavonijo in Sremom ter Vojvodino, so tudi imele svojo socijalno zakonodajo, ki pa je daleč zaostajala za avstrijsko. Tam imajo n. pr. uvedeno bolniško zavarovanje, ne poznajo pa delavskega nezgodnega zavarovanja, razven za obrtne in trgovske nameščence. O takezvani zaščitni zakonodaji ne najdemo tam skoro nobene sledi.

Srbija v mejah l. 1912. ima nek „zakon o radnjama“ od 29. junija 1910, v katerem členi 86. do 90. predpisujejo obvezno delavsko zavarovanje, toda dejansko tega zavarovanja ni, ker so poznejše vojne preprečile njegovo izvedbo. Delavske zaščitne postavbe tam ni še nobene.

Bosna in Hercegovina poznata le bolniško zavarovanje delavcev, drugi zakoni o zaščiti delavstva so neznani.

Črna gora, Stara Srbija, Makedonija in novo pripadli bolgarski kraji sploh nimajo nikakih takih in podobnih postav.

V vseh teh deželah so tudi gospodarski in ekstenčni pogoji delovnega ljudstva tako zelo različni, da ni mogoče zlititi vse skupaj v en sam lonec, ker bi najnaprednejši in najbolj civilizirani deli države pri tem največ trpeli, zlasti pa Slovenija, to je ajeno delavno ljudstvo. Tudi je Slovenija zaenkrat najbolj industrijalna pokrajina, ki se, kar se teh potreb tiče, ne more na pr. primerjati s Črno goro. Dokler se vse te razmere ne uredi in se posamezne pokrajine v naši državi gospodarsko in civilizacijsko bolj ne zednačijo, je tudi za delavstvo v Sloveniji ako še reflektira na postavbe, ki bi ščitile njegovo življenje, njegovo delo in ga branile pred poljubnim izkoriščevanjem, najboljše, da se izvede avtonomistična ureditev države na znotraj. In sicer tako da bi bile pokrajine glede socijalno-politične zakonodaje več ali manj avtonomne. Vzemimo na pr. rudarsko delavstvo. Tega delavstva je v Sloveniji največ, nekaj ga je tudi še v Bosni. Srbski rudniki, kolikor jih je, večinoma še ne obratujejo. V ostalih prostranih pokrajinah naše države pa tega delavstva skoro nič ni. Kdo se naj zavzame za to delavstvo, kakor baš tista pokrajina, ki se je taka vprašanja najbolj tičejo? Ali more kdo pričakovati, da se bo za takšne reči zavzel kakšen centralni parlament, v katerem velikanska večina sploh ne ve nič o razmerah v rudnikih, o življenju rudarjev itd.? Tisti, ki kaj takšnega pričakuje, bo preveč dolgo čakal. Enako bi lahko navedli še celo vrsto drugih delavskih strok. Zato ponavljamo, da ima baš delavstvo tistih pokrajin, ki stoje glede socijalno-politične zakonodaje najvišje, danes *velikanski materijelni interes*, da se država uredi na znotraj po avtonomističnem principu. Le tako more delavstvo ohraniti že obstoječe svoje zakone in si omogočiti nadaljno izgradbo in izboljšanje delavske zaščitne in zavarovalne postavodaje.

O pogodbi v Rapallu.

Meseca maja 1916. je bil naš ministerski predsednik Nikola Pašić v Petrogradu. Pri tej priliki so ga povprašali ruski žurnalisti o *ciljih srbske politike in posebno o srbsko-italijanskem razmerju*. Ruski listi so tedaj prinesli ta Pašičev odgovor. O tem je poslal žurnalist Renzo Larco listu „Corriere della Sera“ v Milanu sledeči dopis: „Petrograd, 6. maja 1916. Pašić je dal intervju predstaviteljem ruskega tiska. On je predvsem govoril o Srbiji in o zaveznikih obče, naglašujoč potrebo, da Srbija koordinira popolnoma svoje delovanje z onim velikih narodov, ki so v protinemški koaliciji in ki so storili že toliko za nesrečno malo državo. Potem je razglasil potrebo, da se razpravlja z zavezniki *celo serijo srbskih problemov*, da se določi stališče velikih držav glede doseganja, po možnosti, v bližnji in daljni bodočnosti, *srbskih narodnih idealov*.

Glede srbsko-italijanskih odnošajev je izjavil: V tisku se je že večkrat namigavalo na neka *nesoglasja* med Srbijo in Italijo. Jaz sem v položaju te glasove zanikati, in izjaviti kategorično, da med tema dvema deželama ni nobene resnega nesporazumljenja, če pa so dani povodi, za zmenjavo mislij med Srbijo in Italijo, ki niso takšni, če jih je kaj, da bi mogli vesti do kakšnega vznemirjenja.

Mi Srbi ne moremo nesporno priznati Italiji pravice do hegemonije na obalah Jadrana. Mi tudi težimo k morju, ne zahtevamo pa vojnih luk s pravico, da v nje zapremo floto. Edino kar hočemo je, da dobimo gospodarsko izhajališče. Italija se temu ne upira in ako se hoče govoriti o zaprekah in o raznih nazorih, obstoje in le glede števila pristanišč, ki so Italiji potrebna za varstvo njene vojaške premoči na Jadranu. Razpravljanje o tem ni posebne eminentne važnosti. Srbija in Italija imata preveč skupnih interesov in morata premagati resne težave pri reševanju sličnih problemov.

Države sporazuma (antante) s svoje strani so enodušne v tem, da se ta nerešena vprašanja rešijo na zadovoljstvo obeh strank tako, da se zagotovi dolgotrajno srbsko-italijansko prijateljstvo v bodočnosti. Ne sedaj, dokler traja vojna, se mi ne dotikamo posameznosti in odlašamo reševanje teh vprašanj do popolne likvidacije vseh posledic svetovne vojne.

Na to Pašičevo izjavo je prejel „Corriere della Sera“ dopis iz Rima z dne 8. maja istega leta. Glasi se: „V političnih krogih glavnega mesta so napravile izjavo g. Pašića, podane ruskim listom, glede srbsko-italijanskih odnošajev in glede jadranskega problema najboljši utis. One bodo pomogle zavrniti eno perijodo akademičnih razpravljanj, ki je trajala že predelgo. Važnost teh izjav izvira iz avtoritete človeka, ki jih je izrekel, pa tudi iz dejstva, da izražajo politično misel, ki je bila zelo razširjena, pa je sedaj končno prevladala i v vodilnih krogih štirispোরazuma, ne izvzemši ruskih. G. Pašić ima zaslugo, da je jasno in v imenu svoje dežele sprejel stališče, proti kateremu je vodil trmoglavo in uporno borbo Jugoslovanski Odbor.

Z izjavami g. Pašića se je tedaj pečalo vse rimske časopisje. „Idea Nazionale“ je pisala, da vojaška in politična nadvlada na Jadranu ni kompatibilna in da ne nasprotuje niti najmanjše srbskim aspiracijam, to je, da dobe v istem morju eno izhodišče za svojo bodočo trgovino. — „Corriere d' Italia“ je pisal, da izjave predsednika srbske vlade dokazujejo, da so vprašanja, ki se tičejo bodočih ureditev na Balkanu, in Jadranu, bila predmet uspešnega razpravljanja, ki so dovedla do konkretnega sporazuma.

Že iz tega lahko vsakdo posname, da je bil koncept rapallske pogodbe dovršen že leta — 1916. Leta 1920. je pri konkretiziranju pogodbe šlo le še za male reči. O Trstu, Gorici, Reki ni bilo več govora. Govor je šel edno le še o Logatcu in Idriji in podobnih podrejenih vprašanjih. Slovencev tudi sedaj ni nihče povpraševal . . .

Dobrovoljec.

Avtonomija in šola.

Slovenci imamo danes zelo razvito šolstvo. Prvo podlago razvoju našega šolstva je dal stari ljudsko-šolski zakon, ki pa ni mogel pri nas delovati tako kot pri Nemcih, ker se vzgoja pri nas ni mogla razviti v domačem, narodnem duhu. Po preobratu so se razmere zboljšale v toliko, da moremo danes na starih temeljih, kar je bilo v njih dobrega, graditi novo poslopje vzgoje v domačem duhu in to poslopje smo dogradili srečno preko lepega števila meščanskih, obrtnih in drugih srednjih šol do naše univerze.

To šolstvo mora iz enostavnih pedagoških razlogov ostati naše. Mladina se da razviti samo tedaj, če bo rastla na svojih domačih tleh in iz svojih tal. Kakor hitro bomo začeli na tem principu kaj izpreminjati, ne bodo uspehi taki kakor bi lahko bili. Šola je sicer lahko državna, ampak diferencirati se mora le po prirodnih potrebah. Diferenciranje se pa najlažje izvrši preko avtonomije. Avtonomna oblast bo lažje določala učne načrte in bolje presodila vsebino učnih knjig kakor državna centrala.

Avtonomija in separatizem.

Kar smo pričakovali, se je točno zgodilo; zadelo nas je očitane separatizma, očitane protidržavnosti in rušilcev narodnega edinstva, ker glavno povdarjamo, da smo avtonomisti.

Kaj je avtonomija? Avtonomija je posebne vrste oblika notranje ureditve države.

Kaj je separatizem? Separatizem je pa gibanje za razpad države, ki naj se izvrši s tem, da se cele pokrajine od države popolnoma ločijo. Separatisti ne zahtevajo samo svoje upravne samostojnosti v gotovih upravnih panogah kakor avtonomisti, ampak hočejo popolno upravno in politično ločitev.

Razlika med avtonomisti in separatisti je torej precej velika.

Pa pogledjmo kako je v drugih državah.

V Ameriki obstoje *Zeainjene države*. Že ime samo pove, da ta velikanski kompleks ni centralističen, tudi ne avtonomističen v našem smislu, ampak je mnogo več. Sestavni deli velike ameriške unije niso pokrajine, ampak države. Takih držav je okoli 40. Vse te države pa tvorijo *mogočno celoto*, ki danes gospodarsko in do gotove meje tudi politično *obvladujejo ves svet*.

Vprašamo: Ali je severo-ameriška unija država ali ne?

Pa pogledjmo v Evropo. Največji imperij, kar ga pozna današnji svet, je angleški. Svojo moč ima razprostrto po celem svetu. A kako je urejen? Tako, da imajo podjarmljene, v vojski podvržene afrikanse kolonije, svoj parlament in svoje ministrstvo in vso notranjo upravo v svojih rokah. Egipt je država za sebe in Indija, najbogatejši vir angleških dohodkov, je danes na najboljšem potu do samostojnosti. Doma na Angleškem je pa „grofija“ nekaj čisto samostojnega — pokrajin v našem smislu Anglija seveda ne pozna, ker je razvoj angleške države drugačen kot naš.

Nemčija: V svetovni vojni je potreboval skoro cel svet nad 4 dolga leta, predno je Nemčijo uničil. To je dokaz, da ta država je ni bila tako slaba, ampak da je bila — in je še — močna država. Kako pa je bila ta država urejena? Tako, da je imelo nebroj „pokrajin“ *svoje kralje, svoje vlade, svoje parlamente!* In to v državi, ki je bila na višku kulture in ki bi bila vsled ogromne organizacijske sposobnosti nemškega naroda gotovo sposobna, da se organizira strogo vojaško-centralistično.

Najbolj klasičen primer pa je Švica. V Švici žive pripadniki treh velikih in močnih evropskih kulturnih narodov: Nemci, Francozi in Italijani. Oni žive v *kantonih*, ki so tako svobodni, da imajo celo kazenski zakon v posameznih kantonih različen. Ravno ta široka svoboda je vzrok, da se danes tudi nemški Švicar ne smatra v prvi vrsti za Nemca, ampak da se priznava predvsem kot Švicar!

Kaj bi rekli naši centralisti, če bi slovenski avtonomisti zahtevali za Slovenijo svojo armado kakor jo imajo Bavarci na Nemškem ali pa poseben kazenski zakonik po švicarskem primeru?

Vse te države in še mnogo drugih niso slabotne in niso razpadle zaradi „avtonomij“, ampak močne so in čvrste ravno zaradi „avtonomističnih“ svoboščin, ki imajo tudi na tajce svojo *privlačno silo*. Pač pa slabše in se razkrajajo centralistične države in iščejo danes novih potov do modernejše uredbe. Tako je n. pr. v Italiji in na Francoskem.

Vsak državnik mora biti danes nekoliko socijologa. Ta veda nam kaže, da se iz posameznih organizmov človeške družbe razvijajo vedno višje celote in edinice. Človek je podrejen rodovini, ta občini, ta pokrajini (narodu, plemenu, gospodarski celoti) in najširši kompleks je država. Kakor se ne da zanihati človeka v rodovini, se ne da negirati tudi nobena višja družabna celota, ampak se mora priznati, da je tu. Treba ji je samo odrediti in opredeliti njene funkcije, potem je tudi najvišji organizem — država — zdrav.

Zato nas očitane „separatizma“ ne boli, ker je popolnoma zgrešeno, če se indentificira separatizem z avtonomizmom.

Pasivna Slovenija.

V vsaki državi polagajo veliko važnost na statistiko, ki za državljane ni manjšega pomena kakor je bilanca za kapitalista in v podjetju zaposlenega uslužbenca. Pri nas pa se ne objavlja niti tisti statistični material, ki se zbira pri posameznih uradih. O dohodkih in izdatkih Slovenije ne moremo dobiti nikjer točne statistične slike. Vkljub temu trdijo nekateri ljudje, da je Slovenija pasivna dežela — torej jo je treba parcelirati in razdeliti. Naša pokrajinska finančna uprava pač ve, koliko se plača pri nas zemljiškega, obrtnega itd. davka, ne ve pa, koliko dohodkov prinaša v Sloveniji monopol, carina, davek na poslovno obrt itd. Tega pokrajinska finančna uprava tudi vedeti ne more, ker se ti zneski stekajo pri uradih, ki niso podrejeni pokrajinski finančni oblasti in se oddajajo naravnost v Beograd. Dohodki iz carin, monopolov itd. pa daleč prekašajo vse ostale davke, ker so v njih skriti ogromni *indirektni davki*, ki jih plačujejo ljudje, kadar kupujejo svoje vsakdanje potrebščine. Tako kasira samo ljubljanska carinarnica *dnevno* povprečno pol milijona dinarjev ali dva milijona kron!! Koliko kasirajo ostale carinarnice v Sloveniji? Res je sicer, da vsi dohodki iz carinarnic v Sloveniji ne gredo na naše breme, toda jako velik del teh bremen odpade na Slovenijo deloma v kousumne, deloma v produkcijske svrhe. Tudi tobačni monopol nese v Sloveniji lepe dohodke. Zato ne moremo verjeti, da bi Slovenija bila res tako pasivna, da bi morali takoj zapreti vse svoje šole z univerzo vred in opustiti vse kulturne zavode, če bi Beograd ne bi dal potrebnega denarja!

Le pogledjmo nekaj števil iz državnega proračuna:

Dohodki, katere samo Slovenija plačuje, so sledeči (druge pokrajine ne pridejo v poštev): 1. direktni davki z državnimi pribitki 378,907.000 kron; 2. neposredni davki, pristojbine, takse 54,873.350 kron; 3. monopoli (tobak, petrolej, vžigalice, cigaretni papir) 522,863.200 kron; 4. železnice 45,846.000 kron; 5. pošta, telefon, telegraf in čekovni urad 60,713.000 kron; 6. domene, šume, rudniki 180,533.950 kron; 7. toplice 3,367.584 kron; 8. najemnina vojašnic v Ljubljani 288.000 kron; 9. razni dohodi (kazni, bolnice, šolnina, upravne pristojbine itd.) 12,618.483 kron; 10. kapitali in fondi 10,768.114 K. Skupaj 1,298,869.451 kron. K temu še delež Slovenije na carini ($\frac{1}{4}$) 400,000.000 kron, delež Slovenije na trošarini ($\frac{1}{14}$) 40,000.000 kron, delež Slovenije na dobitku od novca ($\frac{1}{14}$) 26,000.000 kron, delež Slovenije na poslovnem prometu ($\frac{1}{4}$) 400,000.000 kron. Skupni državni dohodki iz Slovenije znašajo torej 2,164,869.451 kron (dve milijardi 164 milijonov 869 tisoč 451 kron).

Izdatki, ki so samo za Slovenijo namenjeni, in niso v državnih izdatkih zaračunjeni, so: 1. Dolgovi (obresti, amortizacija) 9,075.482 kron; 2. civilne in vojaške penzije 11,277.604 kron; 3. draginske doklade 185,000.000 kron; 4. Koroška 5,000.000 kron; 5. begunci 8,000.000 kron; 6. likvidacijska komisija 647.000 kron; 7. justica 14,466.707 kron; 8. šolstvo 76,102.264 kron; 9. kultus 3,673.062 kron; 10. notranje zadeve 18,765.987 kron; 11. zdravstvo 35,188.334 kron; 12. finance 238,169.312 kron; 13. javna dela 32,590.853 kron; 14. pošta, telegraf, telefon 23,003.062 kron; 15. poljedelstvo 19,912.148 kron; 16. rudarstvo, šume 117,193.912 kron; 17. trgovina, obit 2,881.890 kron; 18. socialna preskrba 33,846.679 K; skupaj 834,794.426 kron. Prištevši $\frac{1}{14}$ delež Slovenije od skupnih državnih izdatkov 598,535.000 kron, dobimo skupno vsoto izdatkov za Slovenijo, 1,433,329.426 kron.

Če pa vzamemo v račun še ostale postojanke državnega proračuna, pridemo do zaključka, da znašajo dohodki države iz Slovenije 2,164,869.451 kron, izdatki države za Slovenijo pa 1,433,329.426 K ali okroglo: Nad dve milijardi kron dajemo, poldrugo milijardo pa dobimo nazaj — kje je tista pasivnost? Te številke nam kažejo, da odpade na vsako osebo v Sloveniji všteti otroke in starce povprečno nad 2000 kron davka na leto!

V eni izmed prihodnjih številk bomo zračunali, koliko plačujejo in prejema — drugi!

Avtonomistični pregled.

Časnikarji in avtonomistični princip.

Nedavno je bil v Sarajevu kongres jugoslovanskih časnikarjev, izmed katerih je ogromna večina protiklerikalna. Ta protiklerikalna večina se je na kongresu izrekla med drugim tudi za točko, naj bo sestav jugoslovanskega časnikarskega društva *avtonomističen*. Centrala društva je v Beogradu, toda v Ljubljani in v Zagrebu obstoje prav zelo samostojne sekcije društva, ki gospodarijo v svojih področjih čisto samostojno. Sekcije sprejemajo in izključujejo člane, imajo svoj proračun itd. Iz tega je razvidno, kako težko je uvesti centralistično upravo le v razmeroma majhno društvo, kaj se le v državo. — Časnikarjem, ki so člani združenja, gotovo nihče ne bo očital, da so sami prevratni, protidržavni in klerikalni elementi!

Avtonomističen pokret v Vojvodini.

Vojvodina obsega tri dele: Bačko, Baranjo in Banat. Vojvodina je najrodovitnejši in najbogatejši del Jugoslavije, ki predstavlja srednjeevropsko žitnico. Upravo je danes Vojvodina združena popolnoma s Srbijo, ker se je vojvodinski Narodni zbor v Novem Sadu takoj ob prevratu izrekel za to, da se Vojvodina ne samo politično, ampak tudi upravno združi z bivšo kraljevino Srbijo. Ta važen in odločilen korak so napravili vojvodinski Srbi v prvem hipu narodnega navdušenja, ko je junaška srbska vojska l. 1918. prekoračila Donavo in zasedla vojvodino. Takrat so se odprli vojvodinski zakladi in opustošena Srbija je bila v kratkem času obilo založena z najpotrebnejšimi živili. Danes je razpoloženje vojvodinskega prebivalstva drugačno. Uprava ni taka, kakor bi morala biti in pogosto se dogajajo stvari, ki se ne bi smele dogajati, ker so prepodobne onim, ki jih opisuje demokrat-centralist dr. Rojc v „Novi Evropi“. Zato se mi prav nič ne čudimo, če nam pripovedujejo Slovenci, ki imajo v Vojvodini trgovske ali druge posle, da jih ondotni ljudje blagrujejo, „ker imajo Slovenci svojo pokrajinsko vlado!“ Tako pa ne govore Nemci ali Madžari, katerih je v Vojvodini prav mnogo, ampak *čistokrvni, pravoslavni Srbi*. To je važen simptom ljudskega razpoloženja in nobenega dvoma ne more biti o tem, da se bo iz takega razpoloženja tudi v Vojvodini razvilo mogočno gibanje za pokrajinsko avtonomijo zlasti pred prihodnjimi volitvami. Srbsko prebivalstvo v Vojvodini se danes sicer deloma še orientira po svojih starih velikosrbskih političnih naziranjih iz predvojne dobe, nobenega dvoma pa ni, da bo prej ali slej odločevala praktična potreba in korist.

Macedonija in avtonomija. Naravnost klasičen primer za potrebo avtonomnih pokrajin nam daje Macedonija. Prebivalstvo v Macedoniji tvori poseben tip zase. Menda ranjki dr. Obiak je razvil teorijo, da so Macedonci *Slovenci* in sicer tista veja, ki se je ob Donavi nekje ločila od naših proti severu namenjenih prededov in se je obrnila na jug. Macedonsko narčje je v resnici naši slovenščini precej podobno. Verske razlike so prav velike. Gospodarsko je Macedonija istotako posebnega značaja. Politična orientacija prebivalstva stoji danes v znamenju politične propagande, Srbi bi radi, da bi bili Macedonci Srbi, Bolgari jih hočejo imeti za sebe, Grki se tudi vmešavajo, Macedonci sami pa pravijo, da so Macedonci... Politična agitacija ne da deželi priti do toliko potrebnega miru in utegne izzvati danes ali jutri še kakšne vnanjpolitične afere z Bolgari. Ves macedonski problem pa bi bil rešen na mah, če bi se Macedoncem ustavno zajamčila avtonomija in bi se jim dala prilika, da odločujejo v svoji npravi sami. Dežela je silno bogata in ljuistvo bi se lahko čutilo tako zadovoljno, da bi vse tuje propagande odpadle same po sebi.

Tedenski pregled.

Naš notranji položaj se ni znatno izpremenil. Glavno politično vprašanje, *ustavno* vprašanje je stopilo sedaj v odločilno fazo, odločilno za usodo ustavnega načrta in odločilno za pozicijo vlade. Najvažnejša akcija, ki se je pojavila proti predloženemu centralističnemu ustavnemu načrtu, je izstop Stojana

Protiča iz radikalnega kluba. Kakšne posledice utegne imeti ta korak srbskega državnika, tega danes ne ve nihče. Če se posreči Protiču ustanoviti svoj klub in odtegniti sedanji vladi glasove muslimanov ali pa nekaterih radikalcev in morebiti celo demokratov, potem bomo doživeli ne le vladno, ampak tudi ustavno krizo. Z druge strani pa sodijo, da se bo Pašiću posrečilo obdržati večino v svojih rokah tako dolgo, da bo ustava pod streho. Ustavni problem seveda s sprejetjem centralistične ustave še zdaleka ne bo rešen, ampak bo stopil samo v novo fazo, ki obeta biti prav dolgotrajna.

Najvažnejši vnanjepolitični dogodek je prihod italijanskih delegatov v Beograd, da sklenejo z Jugoslavijo trgovsko pogodbo. To bo prva redna trgovska pogodba, katero bo sklenila naša država. Kot zastopnika Slovencev pri pogajanjih z Italijo je imenovala naša vlada g. dr. Žerjava. Ta pogajanja bodo zelo važna ne samo v trgovskem, ampak tudi v političnem oziru, ker bo morebiti mogoče doseči pri tej priliki kakšen mal političen uspeh v prilog Slovincem v zasedenem ozemlju.

Italijanski fašisti nadaljujejo svoja nasilja proti Slovincem v zasedenem ozemlju, v Italiji pa požigajo socijalistične delavske domove. Fašisti so slepo orodje v rokah italijanskih kapitalistov, ki vživajo podporo vlade v največji meri.

Avstrija ima stare težave glode prehrane. Gibanje za priklonitev k Nemčiji je vedno čvrstje in ni izključeno, da bo segala nemška država lepega dne do Drave. Francoski poskusi, da preprečijo to ujedinjenje, bodo ostali koncem koncev le brezuspešni.

Nemčija vodi veliko politično borbo proti plačevanju vojne odškodnine. Uspeha nemška politična akcija skoro gotovo ne bo imela. Na uspeh bi Nemci mogli računati le tedaj, če bi prišlo v Angliji do korenite izpremembe političnega sistema, ali pa če bi jih Rusija vojaško podprla.

Grki so doživeli v Mali Aziji, kamor so poslali svojo vojsko na povelje antante proti Turkom in z njimi zvezanim ruskim boljševikom, silovit vojaški poraz, ki je izzval križe kabineta in odstop vlade. Ruska politika žanje v Aziji velikanske uspehe in Čičerin je brez dvoma eden največjih danes živčih državnikov.

Francija zasleduje v svoji politiki še vedno svojo staro povojno smer: pritisniti na tla Nemčijo s tem, da izsili od Nemčije plačilo vojne odškodnine eventualno z oboroženo silo, v Rusiji pa pomaga carističnim strujam. Proti Nemčiji se je Francija baje zvezala z Angleži še tesneje kakor doslej, toda sklep tajne vojaške konvencije med obema državama še ni gotova stvar. Proti Rusiji pa že obstoji poljsko-francoska vojaška zveza in kakor javljajo, bodo tudi v Beogradu v doglednem času podpisali vojaško konvencijo s Francijo. Našega parlamenta seveda nihče nič ne vpraša, ker živimo v demokratični državi!

V Angliji nadaljujejo rudarji svoj veliki štrajk s podporo železničarjev in transportnih delavcev. Tudi bogata in močna delavska strokovna organizacija „Trade-Union“ je sklenila rudarje podpirati. Od izida tega štrajka je odvisno, ali bo mogla angleška industrija konkurirati z nemško ali ne. Če podležejo delavci, jim bodo plače znižali, kar bo vplivalo na mezdna gibanja po celi Evropi, torej tudi pri nas.

Dnevne vesti.

Naročnikom. Položnice za naročnino priložimo tretji, to je prihodnji številki našega lista.

Uprava.

Lep uspeh. Prvo številko našega lista smo dali natisniti prvotno v 3000 izvodih in smo računali, da nam je bo še znaten broj ostal neprodan, dokler se list ne upelje. Prišlo je pa drugače. Že v dopoldanskih urah se je prijavilo toliko kupcev, da je bilo ne le vseh 3000 izvodov takoj razprodanih, ampak da smo morali dati natisniti še 1000 izvodov in v torek zopet 1500. Tako je šlo cel teden naprej. To je dokaz, da je bil list kot je „Avtonomist“ res potreben in mi se bomo potrudili z vsem naporom svoje moči, da bo list vedno odgovarjal svojemu namenu in da bomo zadovoljili po možnosti naše cenjene naročnike.

Sodba o našem listu je bila po večini ugodna in dnevno časopisje, izvzemši seveda onega, ki zastopa strogo centralistično smer, se je izreklo o „Avtonomistu“ deloma zelo laskavo. Za pohvalo se vljudno zahvaljujemo kot izobraženi ljudje, še bolj pa bomo hvaležni za stvarno in strogo kritiko, ki bo brezobzirno razkrivala hibe in nedostatke, katere bomo skušali popraviti, kolikor nam to dovoljujejo naša skromna sredstva, da bo list vreden in dostojen slovenske javnosti. Preko neosnovanih podtikanj in surevosti pa prehajamo mirno na dnevni red.

Prilego bomo dodali tudi prihodnji številki „Avtonomista“.

Čuden zbor. Prošli torek so zborovali v ljubljanskem „Narodnem Domu“ ljubljanski davkoplačevalci, da protestirajo proti ogromnim davkom, katere jim je naložila davčna oblast še na račun vojnih let. Do tu je stvar popolnoma razumljiva in v redu. Težje pa se da razumeti činjenica, da so na shodu nastopali kot govorniki in branilci ljubljanskih davkoplačevalcev izraziti zastopniki tiste stranke, ki se bori za centralizem z vsemi mogočimi sredstvi, in ki sedi danes v centralni vladi kot odločilna stranka. To je pač unikum v politični zgodovini, da skliče vladna stranka protestni shod proti sami sebi oziroma proti ukrepom tiste vlade, katero ona sama drži! Ali razumete, kaj se to pravi? To se pravi, da je sila razmer primorala centraliste, da javno priznajo potrebo avtonomije. „Silo razmer“ predstavljajo danes občinske volitve, jutri jo bodo predstavljale državnozbornske volitve, potem zopet kak drug dogodek in sila razmer, ne mi, bo delovala toliko časa v glavah davkoplačujočih volilcev, da se bo mišljenje razbistrilo in se bodo oči odprle vsem, ki hočejo gledati, da bodo videli, kam plovemo brez avtonomije.

Naš tiskovni sklad. Prijatelj nam piše: „Otvorite v svojem listu rubriko za tiskovni sklad vašega lista. Vem, da bo marsikdo z veseljem daroval kakšen znesek v podporo lista, ki je našel toliko odziva!“ — Ta poziv nas je vzradostil, zato otvarjamo s tem rubriko za naš tiskovni fond in prosimo tiste naše prijatelje, ki to zmorejo, da prispevajo prostovoljno za list. Po želji bomo darila v listu zabeležili, kakor nam bo sporočeno.

Huda obsodba. Zagrebški „Jutarnji List“, kateremu se gotovo ne da očitati klerikalizma, piše 8. t. m. v uvodniku o naših ustavotvorcih: „Ni čudno, če je delo ustavotvornega odbora, tako, kako: šno je in da moramo to delo imenovati površno, če pomislimo, da so delali v ustavotvornem odboru večinoma diletant, ki bi morda znali upravljati kako malo občino, ne pa da ustvarjajo ustavo za plemena, ki žive na ozemlju od Macedonije do Slovenije, kjer živi naš narod v zelo različnih, ponekod si celo nasprotujočih gospodarskih, socialnih in kulturnih odnosih.“ — Če so ti odnosi tako različni, kakor to konstatira zagrebški list, ali naj jih izravnavamo s centralizmom ali je prikladnejša avtonomija?

Demokratski klub ljubljanskih občinskih svetnikov je imel ta teden svojo zadnjo sejo. — Tako poroča „Slov. Narod“. Ali je že tako hudo?

Nemški izrazi v srbskem časopisju. Pod tem naslovom je objavil „Slovenec“ 9. t. m. razne iz oglasnega dela srbskih časopisov. Kdor pa čita uradne razglase, ta mora misliti, da jih piše kak Berlinčan in ne Srb. To je dokaz, da so se Srbi doslej bolj malo pečali s čiščenjem svojega jezika, kar bi vendar že enkrat morali začeti. Zakaj n. pr. piše vojaški uradni list o „ordenih“ in „klasah“? Zakaj prodaja direkcija plena „štife sa cugeherom“? V Beogradu izhaja šaljiv list „Vic“. V gostilnah polože poleg krožnika „escapj“, perilo pere „vešerka“. Takih izrazov bi lahko navedli velikansko število, da o tujkah vzetih iz turškega jezika niti ne govorimo. — Tega ne pišemo iz škodoželjnosti ali zasmehovanja. Pač pa hočemo opomniti one gospode, ki bi naš jezik radi nasilno kar čez noč uničili, na slučaj z bolgarskim jezikom. Učeni ljudje pravijo, da je neko tuje pleme podjarmilo Bolgare, toda prevzelo je kulturnejši in razvitejši slovanski jezik. Srbi skoro gotovo slovenščine ne bodo prevzeli in jih tudi nihče v to ne bo silil, Slovenci pa take „srbščine“, kot smo navedli nekaj primerov, tudi ne bodo zlahka prenesli. Zato je najbolje, prepustiti vso stvar mirnemu razvoju.

Kurjoznost. V južni Ameriki živi mnogo naših državljanov - izseljencev, zlasti Dalmatincev in primorskih Hrvatov. Ti izdajajo tudi mnogo svojih listov. Kakor nam pripoveduje neki Dalmatinec, ki se je mudil na svojem povratku iz Južne Amerike v domovino slučajno pri svojih sorodnikih v Ljubljani, se morajo izseljenci, ki se hočejo vrniti iz Južne Amerike domov, poskrbeti dovoljenja za povratek v Jugoslavijo. Ta dovoljenja sme pa izdajati le centrala v Beogradu in ne naši konzulati v Južni Ameriki. Ali je to potrebno? Na dovoljenje je treba čakati okrog 70 dni.

Iz nedavnih dni.

Posebna poglavje. Leta 1920. meseca aprila je izdelala od tedanje vlade imenovana petčlanska „ustavna komisija“ svoj ustavni načrt, ki je v svojem bistvu avtonomističen. Člani te komisije so bili gospodje: Slobodan Jovanović, priznana avtoriteta na polju državnega prava, Stojan Protić, Kosta Kumanudi, sedanji finančni minister, vseučiliški profesor Lazar Marković in izmed Slovencev dr. Bogomil Vošnjak. S tem več ali manj avtonomističnim elaboratom pa dr. Bogomil Vošnjak ni soglašal, ampak je pridejal temu ustavnemu načrtu še svoje posebno „mišljenje“ o organizaciji pokrajinske uprave.

Tu pravi: „Pokrajinskega namestnika postavlja kralj na predlog ministrskega sveta. Pokrajinskega namestnika zamenjuje kralj. Pokrajinski zbor (skupščina) more zahtevati, da se namestnik zamenja. Ona more z večino dveh tretjin glasov obtožiti namestnika državnemu sodišču zaradi kršenja zakonov.“ (Člen 152.)

Dalje pravi: „Pokrajinski namestnik rešuje v pokrajini vse posle centralne uprave in to po posvetovanju s stalnim pokrajinskim odborom.“

Tu govori torej dr. Vošnjak popolnoma jasno o pokrajinah (in ne o kakih samoupravnih edinicah), o pokrajinskem namestniku in o pokrajinskem zboru in o pravicah namestnika in zbora.

Kaj naj spada v delokrog pokrajinske skupščine oziroma pokrajinskega odbora?

Tudi o tem govori dr. Vošnjak čisto natanko:

I. Pokrajinske finance: a) razpolaganje s pokrajinskim imetkom in pokrajinskimi dobrinami; b) pokrajinski davki, da se z njimi krijejo pokrajinski izdatki; c) pokrajinski dolgovi; d) letni proračun.

II. Gospodarski posli: a) javna dela; gradba lokalnih železnic, kanalov, luk, mostov, avtomobilskih in eroplanskih zvez; b) poljedelstvo, šumarstvo, ribarstvo; c) socijalizacija prirodnih dober in gospodarskih podvzetij; d) tujski promet.

III. Socijalna politika: a) delavsko zavarovanje; b) narodno zdravje: bolnice, norišnice, zavodi za gluhome, slepe itd.; c) skrb za reveže; d) kopaljšča; e) gradba delavskih in kmetskih hiš; f) zaščita dece in mladeži.

IV. Narodna prosveta: a) ljudsko, srednje in strokovno šolstvo; b) ljudske knjižnice in sploh prosveta naroda; c) urejevanje okrajev in občin.

V členu 155. pa nadaljuje: „Normotvorna delavnost pokrajinskih skupščin je sledeča: 1. Pokrajinska skupščina sme v okviru državnih zakonov izdajati pravne predpise glede vseh poslov, ki spadajo v njen delokrog. 2. Narodno predstavništvo sme pooblastiti pokrajinsko skupščino za izdavanje pravnih predpisov glede poslov, ki ne spadajo v delokrog pokrajinskih skupščin.“

Takšni predpisi pokrajinskih skupščin morajo biti potrjeni od namestnika. Ako namestnik najde, da je pravni predpis protiven državnim zakonom, sme odreči potrdbo tekom dveh tednov, števisi od dneva, ko je pokrajinska skupščina pravni predpis sprejela. V tem slučaju ima stalni pokrajinski odbor pravico pritožbe na državni svet.“

Take ustanovne določbe je predlagal vseučiliški profesor državnega prava dr. Vošnjak l. 1920., torej pred enim letom.

Danes je dr. Bogomil Vošnjak tudi poslanec in član ustavotvorne skupščine in ustavotvornega odbora. Kot tak bi bil imel najlepšo priložnost, da na mero-

dajnem mestu zagovarja svojo teorijo, katero je gotovo dobro premislil, predno se je odločil podpisati svoje „odvojeno mišljenje“. On tega ni storil.

Spomini na preteklost. Meseca julija l. 1917. so se sestali na otoku Krfu zastopniki tedaj obstoječega „Jugoslovanskega odbora“ s poznejšim našim zunanjim ministrom dr. Ante Trumbičem na čelu in z zastopniki tedanje srbske vlade, katero je predstavljal sedanji ministrski predsednik Nikola P. Pašić. Pri tej priliki se je sestavila znana „Krfška deklaracija“, ki je prvi državni akt Jugoslavije. Ta deklaracija pravi v členu 5.: „Vsa tri narodna imena: Srbi, Hrvati in Slovenci so popolnoma ravnopravna na celem teritoriju kraljevine in vsakdo jih sme svobodno uporabljati pri vseh prilikah javnega življenja ter pri vseh oblastvih. Člen 7. pa pravi: „Vsa priznana veroizpovedanja se smejo vršiti svobodno in javno. Pravoslavna, rimsko-katoliška in mohamedanska veroizpovedanja, ki so po številu svojih pripadnikov najmočnejša v našem narodu, toda napram državi enaka in ravnopravna. Na temelju teh principov se bo zakonodajalec potrudil, da čuva in vzdrži konfesionalni mir, ki odgovarja duhu in preteklosti celokupnega našega naroda.“ In člen 12.: „Vsi državljani na celem ozemlju so enaki in ravnopravni napram državi in pred zakonom.“ Glede jugoslovanske ustave pa obljublja člen 14.: „Ustava bo dala narodu tudi možnost, da razvija svoje posebne energije v samoupravnih edinicah, obeleženih po prirodnih, socijalnih in gospodarskih prilikah.“

Premislimo, da je bil ta program napisan l. 1917. in ga je tedanja uradna Srbija podpisala in predala javnosti. Kako pa je danes?

Danes izgleda, da je beseda g. Pašića ostala — obluba!

Za jezikovno ravnopravnost, za svobodo tiska, za pisemsko tajnost, za svobodo zborovanja itd. so se borili najboljši možje v bivši Avstriji, med katerimi je bilo tudi mnogo odličnih slovenskih zastopnikov. Naše časopisje brez razlike strank je vodilo vztrajno borbo dolga desetletja pred vojno ne proti državi kot taki, ampak proti absolutistično-fevdalnim vladnim metodam, ki so bile vse prej kakor demokratične in svobodoljubne. Torej ne proti državi, ampak proti metodi se je šlo. — Danes vladajo, kakor izgleda, ali vsaj poskušajo vladati v naši državi z istimi metodami, samo pod drugim imenom. Proti tem metodam, ne pa proti državi kot taki ali pa proti teritorialnemu obsegu države, vodijo boj odlični možje tudi še danes. Razlika je samo ta: Prej so imenovali borbo za državljanske svobode demokrate in narodnjake in rodoljube, danes jih pa imenujemo prevratne elemente, avstrijskante, klerikalce itd.

**Razširjajte in naročajte
„AVTONOMISTA“!**

Gospodarstvo.

I. I.:

Komunalna banka in komunalno gospodarstvo.

V mestnem svetu ljubljanskem se je pred nedavnim vršila debata o komunalni banki, ki pa žal ni dobila razumevanja. Ne poznamo vseh razlogov, katere

so nasprotniki komunalne banke navajali proti nji, zdi se pa, da se zadeve ni zadostno resno prevdarilo. Kolikor je bilo brati v poročilu o dotičnem sklepanju je med razlogi, ki govore proti komunalni banki, tudi skrb, da se ne postavi konkurenčnega zavoda Mestni hranilnici. Tudi ta skrb je docela neutemeljena, kajti komunalna banka ima čisto drugi namen kot hranilnica. Kakor že iz imena razvidno, je namen Mestne hranilnice dati vlagateljem popolno varnost za njihove vloge, dočim je namen komunalne banke preskrbeti komuni za njena podjetja zadostnih kapitalij in to pod kolikor mogoče ugodnimi pogoji. Pri tem njenem delu pa bi komunalna banka po pravici lahko računala na pomoč Mestne hranilnice. Tako bi ne nastala medsebojna konkurenca, temveč medsebojna pomoč in medsebojno izpopolnjevanje. Ker je govor o komunalni banki, bodemo v članku tudi dosledno rabili izraz komuna za občino.

Kake posle naj bi prevzela komunalna banka? Pred vsem je konstatirati, da ima komunalna banka zagotovilo vspevanja le v modernem vodenem komunalnem gospodarstvu. V komuni, kjer ni agilnosti, kjer se ne dela, tam bi tudi komunalna banka zaspala. V modernem vodeni komuni pa nima komunalna banka samo zagotovilo, da bo uspela, temveč se da komunalno gospodarstvo, namreč dobro vrejeno, brez nje težko predstavljati. Zato je popolnoma umljivo, da je prišla ideja ustanoviti komunalno banko prav tedaj, ko so se pričeli snovati načrti, kako povzdigniti komunalno gospodarstvo in vstvarjati naprave, ki jih nujno potrebujemo, a smo jih doslej pogrešali. Votiranje najetja dvajsetmilijskega posojila ne znati drugega kot pokazati dobro voljo pred volitvami, ki pa praktično ne pomeni dosti. Dvajsetmilijsko posojilo ne bo spremenilo zunanjega lica Ljubljane, še manj pa postavilo vse, kar zahtevajo danes od Ljubljane socijalne in kulturne razmere. Da pa je temu res tako, se je lahko prepričati, če se upoštevajo le najnujnejša dela, ki se jih bo naša komuna morala poprijeti.

Kot eno prvih potrebnih del se omenja tlakovanje ulic. Samo če se hoče to delo izvršiti, bode dvajset milijonov premalo. Dekler pa si zbiramo samo nekatere ulice, a pri tem pustimo druge v starem stauju, svoje naloge nismo izvršili in smo ostali na sredi započetege dela. O potrebi tlakovanja ulic danes nihče ne dvomi. Težko je določiti, kako naj bode merilo pri presojevanju, katere ulice naj ostanejo netlakovane. Ako nosi bremena celo mesto, je opravičeno tudi, da je celo mesto deležno naprav, ki so prinesla nova bremena.

Drugo važno delo, ki čaka komuno, je razširjenje elektrarne. Električnega toka že danes nimamo dosti, a pomanjkanje bode še vedno večje, čim bolj se prične graditi nove stavbe. Stanovanjski urad pritiska na „milionarje“, na družbe in celo na zadrage, da naj grade stanovanja, odpoveduje uradne prostore bankam itd. A kaj čaka te srečne prizadete, ki si morajo danes ogromna bremena naložiti na rame. Mestna elektrarna jim bode sporočila, da ni toka. Največji davkoplačevalci ne morejo postati deležni naprav, ki jih morajo s svojimi davki vzdrževati. Če bi bilo tako pred tridesetimi leti, ne bilo bi iznenadenja in ne nevolje, a danes so te razmere res malo čudne. Premislimo velikansko razliko v investiciji pri gradbi med danes in kratkim časom nazaj. Kdor ni prisiljen, se ne bo lotil zidanja, a konec konca pa bo, da bode ta srečni milijonar te presrečne družbe navezan na smrdljivi petrolej ali lojevo svečo. Ali ni že to samo dovolj tehten razlog, da se brani zidati tudi tisti, kateremu gmotne razmere graditev dopuščajo. Ali ni zato razširjenje elektrarne tako važno, da ne bi smelo dopuščati prav nobenega, pa ni najmanjšega odlaganja. S katero drugo besedo naj označimo odlaganje tega vprašanja kakor z brezobzirno nemarnostjo in zanikernostjo. Seveda bode treba žrtev in dvajset milijonsko posojilo ne bode zadostovalo. Vendar, če smo zamudili izkoristiti vodne sile trboveljske družbe za elektrifikacijo Ljubljane, kar bi bilo tedaj, ko je bila zato prilika dana mogoče izvršiti za deset milijonov, ta zamuda ugodne prilike ni odvrnila potrebe, ki je in bo vedno večja. V najjozji zvezi s tem je vprašanje razširjenja tramvaja. Danes, ko nedostaja stanovanj mora delavec, mora uradnik, mora vsakdo, ki si ne more pribaviti bivališča v sredi mesta,

iskati si kota v periferiji. Pa zakaj straši periferija? Zato ker je človek iz periferije navezan na dolgo in slabo pot. Da bi imeli z električno železnico Ljubljano združeno s Šiško, z Vičem, z Glincami, s Selom, da ne rečemo s Št. Vidom in Posavjem, bi periferija izgubila svojo strahoto ne le za nepremožne sloje ampak tudi za „milionarje“, ki so dolžni graditi si svoj dom. Kaj pa je danes električna železnica? Njeno omrežje je tako ozko, da nam da kvečjem možnost, udobnost da si ne omažemo čevljev, ne pa, da bi prištedili po času. A razširjenje tega omrežja pa bode zahtevalo ogromnih denarnih žrtev. Mislimi pa že danes na uporabo električnega toka v industrijske svrhe, je nemogoče.

Stanovanjsko vprašanje je danes za vsa mesta eno najbolj perečih vprašanj. Prav gotovo pa je, da vsi pritiski od zgoraj ne bodo izdali ničesar, če ne pride odpomoč iz onih krogov samih, ki morejo to pomoč nuditi. Zapisal bom trditav, ki jo utegne kdo nazvati drzko, ki pa je po mojem mnenju vseeno utemeljena in logična. Z isto pravico, s katero Stanovanjski urad sili družbe, podjetja, banke pa tudi zadrage, da morajo svojim nastavlencem s svojimi sredstvi postaviti stanovališča, z isto pravico bi smel nastopiti nasproti komuni in državi. Če bi Stanovanjski urad smel zahtevati od komune in države, da zgradi lastne stavbe vsaj za polovico svojih uradov in nastavlencev, in bi se ta zahteva tudi udejevala, bilo bi stanovanjsko vprašanje rešeno. Ali bi bila taka zahteva končno neopravičena? Ni razloga, četudi priznamo, da tako radikalno stanovanjski urad ne bode nastopil. Nikakor ne menimo, naj se nastopa proti komuni in državi, kakor so nastopili proti privatnim podjetjem, temveč hočemo edino le povdariti, da je dolžn st komune in države, da odpomoreta stanovanjski bedi. Odpomoči pa se more edino le z zidavo novih stavb. Od privatnikov pričakovati omiljenja stanovanjske bede, pa naj se izdajajo še tako drakonske naredbe, ne bode imelo dosti uspeha. Tu bi inicijativa komune in države mogla res imeti uspehov. Sicer pa vidimo, da se te dolžnosti zavedajo druga mesta. Zagreb in Beograd se resno bavita s tem vprašanjem in več manj kot čut dolžnosti bi bil, če bi tudi naši mestni očetje začeli pretresati to vprašanje. Zopet pa pridemo na stari refren. Ogiromni stroški bodo, če se ta ideja izpelje, in zopet bi bilo dvajsetmilijsko posojilo kapljica v morje. V pretres pride končno vendar le vprašanje ali je zadeva neobhodno potrebna in neodložljiva? Če to ni, potem je kaj drugega, če pa je in o tem menda nihče ne bode dvomil, potem komune še tako velike bremena ne smejo spraviti iz ravnotežja.

Tudi vprašanje mestnega kopališča se ne bi smelo prezreti. Če današnje mestno kopališče pogledamo, nam je mučno pri srcu. Kdor ne mara v mestno kopališče naj gre k „Slonu“ ter čaka cele ure, da pride na vrsto. Največ jih je, ki so končno obsojeni na umazanost in čakanje, da posije poletno solnce, ki jim omogoči, da si operejo svoje ude v Ljubljani. Građaščici in Savi, četudi v nevarnosti, da radi kopanja na prepovedanem mestu padejo v roke pravice. Ako so že zamudili iz demobilizacijske zaloge nabaviti po umerjenih cenah potrebne kopališke potrebščine, s tem še ni ostala komuna oproščena dolžnosti, da v tem oziru že vendar nekaj velikosti mesta primernega in higijeničnim zahtevam odgovarjajočega postavi. Postaviti moderno kopališče je tako skromna, zraven pa tako potrebna zahteva, da bo težko kdo ugovarjal. Pa tudi kopališča komuna ne bode mogla postaviti kot del načrta za kar so votirali, da se najame dvajsetmilijsko posojilo. V ozki zvezi s tem vprašanjem je vprašanje postavitve stranišč. Tudi tu nimamo pravice trditi, da smo že dosti storili.

Pred nekaj časom se je v nekem ljubljanskem dnevniku razmotrivalo vprašanje o preskrbi mesta z mesom. Do ušes mestnega zastopstva vesti niso prišle. Bivša vojna ustanova Vnovčevalnica za živino in mast je na tem, da likvidira. Kdo drugi je bolj poklican, da jo sprejme v svojo upravo kakor komuna. Ta more res mnogo dobrega storiti za siromašne in nepremožne sloje. A tudi ta panoga komunalnega gospodarstva, če se dobi umevanje odločujočih faktorjev, bode zahtevala velikega prometnega kapitala.

Slučajev, kam treba, da poseže komuna v svojem gospodarstvu bi lahko našli celo vrsto. Kako veliko dela še čaka na kulturnem polju. Vendar nismo hoteli pokazati kaj je treba, zato smo navedli le ona dela, o katerih potrebi ne more biti nikakega prerekanja in se nujnosti in potrebe vsi zavedamo ali se vsaj lahko vsi zavedamo. Navedli smo jih le v dokaz, da bode treba ogromnih kapitalij, če hočemo, da se preide k moderniziranju Ljubljane. Vse te prepotrebne naprave se bodo mogle realizirati le, če se ustanovi poseben zavod, ki prevzame finaanciranje in tudi kontrolo nad uporabo kapitalij, ki jih stavi ta zavod komuni na razpolago. Z izdajanjem komunalnih obveznic bi Ljubljana, ki ne uživa v solidnosti slabega glasu, gotovo vspela a poleg tega bi mogla dobiti pomoč v Mestni hranilnici, ki je danes naravno prisiljena vlagati svoje kapitalije v privatne banke in trgovska podjetja. Popolnoma vseeno je, kdo je prvi sprožil misel, naj se ustanovi komunalna banka, smatramo jo pa za tako dobro, in se nam je zdelo potrebno opozoriti javnost vsaj na nekatere glavne funkcije, ki naj bi jih komunalna banka prevzela. Tudi, če so jo mestni očetje za enkrat zavrgli, prišel bode gotovo zopet moment, ki bode spremenil današnje odklonilno stališče. Če ta moment ne bode preje prišel, prišel bode gotovo tedaj, ko se bode hotelo res v Ljubljani pričeti velepotezno delo.

Zavedamo se dobro, da je komunalna politika težka in da se Ljubljana pod pritiskom razmer preje ni mogla slobodno in moderno razviti, a danes so padle marsikatero ovire, kar omogoča nastop novih smeri. Zato ne smatrajte prinesenih vrstic kot kritiko nad sedanjo upravo temveč le kot spodbudo k bodočemu delu. Govorilo se je povodom razprave o ustanovitvi banke o velikih ustanovitvenih težavah. Težave so gotovo pri vsakem začetku; a težave padejo, kjer je volja trdna. Uverjeni smo, da bode marsiktero podjetje, ki je bilo ustanovljeno brez težav, doživelo hujše težave, kakor bi jih komunalna banka, četudi jo plaše danes ustanovne težave.

Zvišanje poštne pristojbin. Poštni dohodki so v Sloveniji znatno večji kakor izdatki (primeri članek o „pasivnosti Slovenije“) Ker pa skupni državni poštni dohodki zdaleka ne dosegajo skupnih stroškov, zato je državna uprava sklenila znatno povišanje poštne pristojbin, ki dosega v nekaterih postavkah nad dvesto odstotkov. Proti tako občutnemu povišanju poštne tarife moramo odločno ugovarjati iz dveh razlogov. To breme zadene našo trgovino mnogo preobčutno, kajti trgovec, ki piše na dan povprečno le 20 pisem ali kart, mora postaviti v svojo bilanco med izdatke novo postavko: za povišani poštni tarif letno nad 7000 kron. To je že prav težko breme. Drugič je pa to povišanje za Slovenijo naravnost neke vrste kulturni davek, ker Slovenci, ki imajo na manj analfabetov, razmeroma največ pišejo. Pred 100 leti so bile resda poštne pristojbine še mnogo večje. Odkar je pa praktičen Anglež vpeljal poštne marke po najnižji ceni in prof. Hermann uvedel dopisnice, so poštne dohodki progresivno rasti v vseh državah. Zato smo mnenja, da bo naša državna poštna uprava dosegla ravno nasprotni uspeh s svojo najnovejšo naredbo kakor ga pa namerava. Čudno je dalje, da mi plačamo za pismo v Gradec 4 K, Gradec pa 1 K v naši valuti za pismo v Ljubljano. Čeh plača 2 K 40 v naši valuti! Nova naredba znači skoraj toliko, kakor naj ne pišimo pisem v inostranstvo in obdajmo se s kitajskim zidom!

Centralisti proti samim sebi! Ljubljansko „Jutro“ prinaša v svoji 80. številki sledečo zanimivo vest: Proti monopolu soli. V monopolski upravi v Beogradu se je te dni razpravljalo vprašanje, ali se srbski zakon glede *monopola soli* raztegne tudi na ostale kraje naše države. To vprašanje je bilo na dnevnem redu že v pretečenem letu v finančnem odboru. Takrat se je večina izjavila proti monopolu, in se postavila na stališče, naj država pobira monopolsko takso, nakup in prodajo soli pa naj prepusti privatnikom. Za slučaj pa, da bi finančno ministrstvo na vsak način hotelo uvesti v celi državi monopol soli, je takrat zahteval finančni odbor, naj se uprava monopola najprej

reorganizira v tem zmislu, da pridejo tudi zastopniki iz drugih krajev v to upravo. Člani monopolne uprave iz kraljevine Srbije so v zadnji seji monopolne uprave zopet predlagali, naj se razširi srbski zakon glede monopola soli na celo kraljevino. Proti temu predlogu so nastopili zastopniki iz naših krajev. Stvar še ni definitivno rešena, ampak izgleda, da monopol se ne bo razširil. Kolikor smo mogli zvedeti, ne gre v tem slučaju članom monopolne uprave za kako načelno vprašanje, ampak za nekaj drugega. Monopolna uprava je namreč kupila na Nemškem 3000 vagonov soli, in sicer po 29 dinarjev za 100 kilogramov postavljenih na nemško obmejno postajo Passau. Za sedanje tržne prilike je ta cena previsoka in ne bi mogla konkurirati s privatnimi trgovci, ker se lahko kupi za 25 dinarjev 100 kg (brez trošarine in carine) in še ceneje. Monopolna uprava bi imela na vsak način pri teh 3000 vagonih soli kake 3 milijone dinarjev izgube. Da se izogne tej ogromni izgubi, hoče raztegniti monopol na vso kraljevino, ker bi tem potom izpodrinila privatno konkurenco. Nerazumljivo nam je, da podpira v tej zadevi monopolsko upravo tudi *vodstvo ljubljanske tobačne tovarne*. Pri sejah monopolne uprave, se srbski člani vedno sklicujejo na poročila, oziroma predloge, ki jih dobivajo iz Ljubljane od strani tukajšnje tobačne tovarne in je stališče naših članov, ki hočejo spraviti red v monopolskih stvarih, jako otežkočeno. Kdor le količkaj pozna razmere v današnji monopolski upravi, se ne more ogrevati za razširjenje srbskega zakona na ostale pokrajine naše države. Kajti gotovo je, da bi cene soli poskočile takoj, ko bi monopol prevzel prodajo soli tudi za naše kraje. Zakaj se ogreva vodstvo ljubljanske tobačne tovarne za monopol soli, nam ni jasno. — Tako torej! Kljub temu ostajajo ti ljudje goreči centralisti — komu na ljubo in čegavo korist?

20% boni se izplačajo — toda samo poštanim uradom! Finančni minister je predložil „privredno-financijskemu komitetu“ predlog, da se izplačajo blagajnam poštne direktorije priznanice od zadržanih 29% pri markiranju kron, ker izvira ta odbitek od denarja, ki je bil predan od strank po poštne nakaznicah in je toraj ta odtegljaj pri obračunavanju poštam manjkal. — Lepo je, da se je g. minister spomnil glede teh bonov na pošte, še lepše in pravičnejše bi pa bilo, če bi vsaj ta 20% odbitek izplačal vsem, ki te bone hranijo, kakor je bilo to svoječasno tudi uradno — *obljubljeno!*

Poglavje v carinarnah kar noče izginiti s površja. Komaj smo izdali prvo številko „Avtonomista“, v kateri smo prosili svoje somišljenike za sodelništvo in za dopise, smo prejeli že prav lep broj prispevkov, a prvi med njimi so se tikali uradovanja in poslovanja in naših carinskih uradih. Mi bomo seveda vse slučaje, ki nam jih naši prijatelji javijo, vzeli vestno v pretres, ne iz ljubezni do škandalnih afer, ampak zato, ker je res že skrajni čas, da se te nepravilnosti nehajo. Povdarjati pa meramo, da pridejo za nas v pošte samo konkretni podatki, ker s pavšalnimi obdolitvami in obtožbami ni nikomur pomagano, ampak se več škoduje kakor koristi.

Trgovska pogodba z Italijo. V doglednem času se bodo začela pogajanja za zaključitev trgovske pogodbe med našo državo in Italijo na podlagi rapalskega sporazuma.

Kadar se sklepajo privatne kupčije, nastane vedno vprašanje med obema interesentoma: Kdo ima večji interes na kupni pogodbi, ali kupec ali prodajalec? Če kupec ve, da je prodajalec prisiljen svoje blago prodati, bo ceno zniževal, če pa prodajalec ve, da je blago kupcu neobhodno potrebno in da more dobiti zahtevano blago samo pri njem, potem bo ceno držal visoko.

V podobnem položaju se bosta nahajali tudi naša država in Italija pri sklepanju trgovske pogodbe. Najvažnejši pripomoček, na podlagi katerega se da ugotoviti, kdo ima prednost, je temeljit in izčrpen statističen material, ki obsega vse panoge trgovskega prometa. Tak material ima na razpolago Italija, naša država pa ne, oziroma to, kar imamo, je zelo nedostavno in pomanjkljivo. V tem oziru so torej Italijani pred nami.

Pri sklepanju trgovskih pogodb pa niso odločilni le gospodarski, ampak jako važni so tudi politični

momenti, ki gredo z gospodarskimi roki v roki. Nam vsem je znano, zakaj tišči Italija z vso silo na Balkan, zlasti v Dalmacijo in Bosno. Dalmacija je za nas vitalnega pomena zaradi pomorstva, Bosna pa zaradi silnih prirodnih zakladov, ki to deželo predestinirajo za pokrajino težke industrije. To Italijani dobro vedo in dobro poznajo tudi pota, kako se pride v fakično, čeprav ne v nominalno posest takih zakladov. Organizacija kapitala je danes tako gibka in prožna, da lahko gospodari povsod pod najbolj nacionalno ali versko firmo. Ali se bodo mogli in ali se bodo hoteli naši državni sladkimi vabam Italijanov upirati?

Istotako ne bi smeli pozabiti naši zastopniki na zasedeno ozemlje, s katerim smo tako tesno zvezani. Tudi za to bi se dalo mogoče kaj doseči, če bo vladalo za okupirance kakšno zanimanje. Toda po žalostnih izkustvih v Rapallu je malo upanja. Italija bo imela bržkone zopet prav.

Izseljevanje v Ameriko. Zopet poprijema slovensko delovno ljudstvo za popotni les, zapuša s solzami v očeh svoje domove, spravlja svoj skromni imetek v nerodne kovčke, sanjajoč o daljni deželi blagoslovljenega dolarja in o neizmernem morju. Težka je ločitev od spominov na otroška in mladostna leta, od sorodnikov, starišev in znancev. Oblast izseljevanje ovira kolikor le mogoče, zlasti je stroga in neizprosna vojaška oblast. Kljub temu se število izseljenikov množi, veano nove stotine ljudi odhajajo preko nove državne meje v daljni, veliki svet. V Ljubljani delujeta dve izseljeniški pisarni, pred kratkim so bile tu kar tri. Po naših zanesljivih informacijah odpremite pisarni na mesec povprečno 350—400 oseb v Ameriko. Najslabši meseci so dali 450—500, najboljši pa 1000 oseb na mesec. Koliko pa jih odide preko oceana brez postavnega dovoljenja, o tem statistika molči! Zgovorne so te številke, kaj ne?

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH.

Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ.

Tiska: TISKARNA J. BLASNIKA NASL. V LJUBLJANI.

Čitajte, širite, naročajte Avtonomista!

TISKARNA IN LITOGRAFIČNI ZAVOD

se priporoča

za naročbo vseh tiskarskih in litografskih tiskovin, ki jih izvršuje po konk. cenah

Podjetje je popolnoma prenovljeno in opremljeno z najmodernejšimi stroji in zmožno izvrševati dela od navadne do umetniške izdelave.

J. BLASNIKA NASL. V LJUBLJANI.